

BÁNFI SZILVIA

ADALÉKOK BABITS MIHÁLY IRODALOMTÖRTÉNETÉNEK
OLASZ KIADÁSTÖRTÉNETÉHEZ

1950. április 19-én a Magyar Külügyminisztérium Tájékoztatási Főosztálya Tolnai Gábor római követ¹ által fölterjesztett levelet továbbított az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója, Varjas Béla részére (1. számú dokumentum).² A mellékelt olasz nyelvű levél Aldo Garzanti³ milánói kiadónak 1940. március 6-án kelt hivatalos levele⁴ volt, amelyet Nelly Vucetich⁵ műfordítónő részére írt. Levelében a Garzanti Kiadó tájékoztatta a magyarországi irodalom megismertetésében elkötelezett fordítónőt, hogy Babits Mihály általa olasz nyelvre lefordított *Az európai irodalom története* című tanulmánykötetének megjelentetése a Ministero della Cultura Popolare döntése szerint csak akkor lehetséges, ha a műből kihagyják a zsidó származású (razza ebrea) írókat: mint Heine, Freud vagy Thomas Mann, valamint a kötet megjelenése előtt a kéziratot ellenőrizni kívánják (2. számú dokumentum). A mellékelt, erősen sérült, szakadt levél a nemzeti könyvtár kéziratárába került, míg a Külügyminisztérium Sajtó- és Kultúrpolitikai Osztálya helyettes vezetője, Pulay Gábor által szignált kísérőlevél az irattárba, ahol a Babits-kutatás számára „rejtve” őrződött meg. Ami azért sajnálatos, mert további információkat

¹ Tolnai Gábor (1910–1990) irodalomtörténész, 1934-től az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, 1946–1948 között főigazgatója. 1948-tól a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium főosztályvezetője. 1949–1950 között római követ.

² Országos Széchényi Könyvtár (a továbbiakban: OSZK) Irattára, 338/1950.

³ Aldo Garzanti (1883–1961) könyvkiadó, 1938-ban – a Treves Testvérek Kiadót felváltva – megalapította kiadványvállalatát, a napjainkban is jelentős milánói Garzanti Kiadót (www.garzanti.it).

⁴ OSZK Kézirattár, Levelestár.

⁵ Havas Vucetich (Vučić) Nelly (szül. 1906) újságíró, műfordító. Az alábbi újságok és folyóiratok munkatársa volt: Escoroli (1936) *Fiera Letteraria*; coll. Riv. Lett.; *Maestrale*, *Circoli*, *Italia Letteraria*, *Raccolte*, *Oggi* stb. (Gennaro VACCARO, *Panorama biografico degli italiani d'oggi*, Roma, 1956, I, 798.) Babits Mihály műveinek olasz tolmácsolója. Babits népszerűsítése mellett más magyar szerzőktől is fordított. Fordításai: BABITS Mihály, *Timár Virgil fia (Il figlio di Virgilio Timar)*, Milano, Corbaccio, 1939); TÖRÖK Sophie, *Hintz tanársegéd úr (Il professor Hintz)*, Milano, Garzanti, 1943); BABITS Mihály, *Hatholdas rózsakert (Sei jugeri di rose)*, Roma, De Carlo, 1944); BOHUNICZKY Szeff, *Három év (Contrasti)*, Roma, La Caravella, 1944); SZABÓ Dezső, *Segítség (Aiuto)*, Roma, De Carlo, 1946). Közreműködött Rina De Carlóval együtt a *Hungarica: Raccolta di grandi scrittori ungheresi* (Roma, De Carlo, 1945) címmel kiadott – Babits Mihály, Heltai Jenő, Herczeg Ferenc, Jókai Mór, Kodolányi János, Körmendi Ferenc, Márai Sándor, Zilahy Lajos írásait tartalmazó – irodalmi válogatás, Maurizio Korach mellett RÁKOSI Mátyás *A Rákosi per (Dinanzi al Tribunale speciale)*, Roma, Ed. Di Cultura sociale, 1951) kötet, valamint Umberto Albinivel közösen ILLYÉS Gyula *Petőfi* (Milano, Feltrinelli, 1960) művének olasz nyelvre történő átültetésében.

is tartalmazott a tanulmány olasz kiadására vonatkozóan. A dokumentum említi Tolnai Gábor azon értesülését, amely szerint Babits Mihály nem járult hozzá megcenzúrázott műve kiadásához, továbbá egész 1950-ig nem jelent meg olaszul Babits legterjedelmesebb tanulmánya. Tolmácsolójának szándéka ellenére ugyanis tíz évvel a fordítás elkészülte után az olaszra lefordított és megjelentetésre előkészített tanulmány kézírata „máig is kiszedetlen állapotban van” (1. számú dokumentum). Értesüléseit és a Garzanti Kiadó olasz nyelvű levelét Tolnai Gábor nagy valószínűséggel személyesen magától a Rómában élő Nelly Vucetich-től kaphatta. Vucetich ugyanis tanúja és közvetítője volt 1940 áprilisában a Garzanti Kiadó és Babits között a tanulmánykötet olasz nyelvű megjelentetése érdekében Milánóban folyó megbeszéléseknek, s így Babits-tól közvetlenül értesülhetett az író egykori döntéséről.

Nelly Vucetich a harmincas évek utolsó harmadától vett részt tevékenyen a magyar irodalom olaszországi megismertetésében és népszerűsítésében. Fontos szerepe volt abban, hogy Babits Mihály írói értékét az olasz közvélemény megismerhette és megkedvelte. A *Timár Virgil fia* általa készített fordítása nagy sikert ért el. A fordítónőnek minden valószínűség szerint része volt abban is, hogy még ugyanebben az esztendőben Babits Mihály másik két művét – a *Halálfiát* (*I figli del destino*) és a *Kártyavárt* (*Il castello di carte*) – megjelentette a Corbaccio.⁶ 1940 elejére elkészült Babits *Az európai irodalom története* fordításával, amely cenzurális okokból akkor nem jelenhetett meg. Az olasz nyelvű kézirat máig lappang, esetleg végleg elveszett. A Fiumében kiadott Termini folyóirat a kortárs olasz és magyar irodalmat reprezentáló, nagysikerű 1941. évi olasz–magyar közös számában Vucetich is szerepelt. Két olasz költő művét ültette át magyar, illetve Török Sophie rövid írását olasz nyelvre.⁷ A negyvenes évek elején személyes érdeklődése az erdélyi irodalom megismerésére indította. 1941 októberében Kolozsvárra utazott, ahol megismerkedett Nyíró Józseffel, akinek *Jézusfaragó ember* címmel kiadott elbeszéléseit már korábban lefordította. Újabb Nyíró-kötetek fordítását tervezte. Erdélyi utazásának további célja volt, hogy a magyar közvélemény ismerje meg a fiatal olasz irodalom képviselőit, közülük Riccardo Bacchellit⁸ és Orio Verganit⁹ említette. Az olasz–magyar irodalmi közeledés érdekében tárgyalt az Erdélyi Helikon köréhez tartozó írókkal, hogy a fiatal olasz nemzedék képviselőinek műveit fordítsák le.¹⁰ Az interjúban közltekéből azonban mai ismereteink szerint semmi sem valósult meg. Sem az olasz írók magyar fordítása, sem a Vucetich-féle Nyíró-fordítások nem jelentek meg. Műfordítói tevékenysége az ötvenes években gyakorlatilag megszűnt. Utolsó műfordítói munkája Illyés *Petőfi* című művének 1960-ban kiadott olasz átültetése volt, amelyet közösen jegyzett Umberto Albinivel.

⁶ BABITS Mihály, *Timár Virgil fia*, kiad. SIPOS Lajos, Bp., 2001 (Babits Mihály Műveinek Kritikai Kiadása, 2), 266–267.

⁷ Termini, 1941, 53–61. sz. olasz–magyar szám: Adriano GRANDE, *Ima*, 1174; Titta ROSA, *Jesseninnek!*, 1175; TÖRÖK Sophie, *Non sei la vera*, 1318–1320.

⁸ Riccardo Bacchelli (1891–1985) olasz költő, író, történész, kritikus.

⁹ Orio Vergani (1899–1960) újságíró, író.

¹⁰ MÉHES György, *Nelly Vucetich, az ismert olasz írónő beszélget „szeretett erdélyi íróiról”*, Keleti Újság, 1941. október 19., 9.

Babits Mihály 1934 végétől kezdődő betegeskedései miatt nem vállalkozott hosszabb külföldi útra. 1940 márciusában mégis Itáliába utazott, annak ellenére, hogy az év elején betegségének tünetei ismét mutatkoztak. Az ok, amely miatt mégis rászánta magát a fáradságosnak ígérkező utazásra, az volt, hogy elnyerte Dante-fordításáért az 1939-es San Remó-i irodalmi díjat. Az olasz kultúra külföldi megismertetése terén legtöbbet tett személyként kitüntetett, súlyos beteg költő a meghívást elfogadva vállalkozott utolsó olaszországi látogatására. A nemzetközi irodalmi díj híre nagy visszhangot kapott a korabeli magyar sajtóban is. Nelly Vucetich, a Babits-művek olasz fordítója a díj jelentőségét méltatva a Pest március 30-i számában¹¹ azt nyilatkozta: „évek óta dolgozik azon, hogy Babits Mihályt az olasz közönségnek méltó formában mutassa be”, valamint megemlítette: „Most van sajtó alatt az egyik legnagyobb olasz kiadó, a Garzanti (azelőtt Treves testvérek) nyomdájában hatalmas műve: Az európai irodalom története.” Babits maga is hivatkozott tanulmánykötete olasz kiadására a San Remó-díj állandó bizottsága döntését tolmácsoló Carlo Formichi, az Olasz Akadémia alelnöke kérésére írt életrajzában: „Legnagyobb tanulmánykönyvem Az európai irodalom története, melynek fordítása most készül.”¹² A díj ünnepélyes átadására 1940. március 30-án San Remóban került sor. Babits feleségével, Török Sophie-val és lányukkal, Babits Ildikóval március 25-én¹³ indult Olaszországba. Eredeti tervük szerint április 15-ig időztek volna távol otthonuktól.¹⁴ Útjuk első állomása Bordighera volt, ahol pár napot töltöttek, innen március 29-én délelőtt 11 órakor indultak autóval San Remóba, az irodalmi díj átadási ünnepségére. Török Sophie olaszországi útjukról naptárában bejegyzéseket készített,¹⁵ amelynek segítségével nyomon követhetjük, hogy kikkel, mikor és hol találkoztak itáliai tartózkodásuk során. Babits Mihály és Nelly Vucetich annak ellenére, hogy ismeretségük korábban datálódik és már régebb óta munkakapcsolatban álltak egymással, személyesen először csak 1940. március 30-án, a díjkiosztó ünnepség napján találkoztak.¹⁶ Nelly Vucetich, aki Garzanti március 6-i leveléből tudott már a Ministero della Cultura Popolare kikötéséről, mindenképpen érintkezésbe kívánt lépni a magyar íróval. Örömmel értesülhetett arról, hogy a díjazott személyesen veszi át a kitüntetést San Remóban. Nem ismervén Babitsék érkezésének pontos időpontját, közös dolgaik rendezése érdekében 1940. március 25-én postára adta San Gimignano-ból levelét (3. számú dokumentum),¹⁷ amelyben üdvözlözi „Olaszföldön” a hosszabb ideje külföldi útra nem vállalkozó, neves magyar író és családját, valamint találkozási szándékát jelzi Babits műveinek olasz nyelvű kiadása

¹¹ Nelly VUCETICH, *Babits Mihály san-remói nagydíja*, Pest, 1940. (március 30.) 72. sz., 6.

¹² BABITS Mihály, „Itt a halk és komoly beszéd ideje”: *Interjúk, nyilatkozatok, vallomások*, szerk. TÉGLÁS János, Bp., 1993, 241.

¹³ GÁL István, *Babits–Szilasi levelezés*, Bp., 1980, 129. tétel.

¹⁴ Uo.

¹⁵ TÖRÖK Sophie, *Babits Mihályról: „most én vagyok hang helyetted...”*, Bp., 2000, 100.

¹⁶ Vucetich maga írja április 6-án Milánóban kelt levelében Babitsnak: „Végül engedje meg, hogy még egyszer üdvözljem Olaszföldön, nagyon boldog vagyok, hogy személyesen is megismerkedhettem és köszönöm a magával és kedves családjával eltöltött szép percek.” OSZK Kézirattár, Fond III/1367 (4. számú dokumentum).

¹⁷ OSZK Kézirattár, Fond III/1366.

érdekében. „Kérem szíveskedjenek értesíteni engem, hogy jönnek-e Rómába vagy ha nem meddig maradnak San Remoban. Nemcsak arról van szó mennyire szeretném mindkettőjüket üdvözölni, hanem most, hogy itt vannak talán könnyebben menne műveiknek elhelyezése, melyek felől már olyan régen tárgyalok. Kérnék tehát azonnali választ Romába”.¹⁸ Nem tudjuk, hogy Babitsék a március 29-i megérkezésüket követően azonnal fölvtették-e a kapcsolatot a fordítónővel, értesítvén őt külföldi tartózkodásuk további tervezett programjairól. Tény viszont, hogy március 30-án, a díjkiosztó ünnepség délutánján Nelly Vucetich családja kíséretében találkozott Babitsékkal és személyesen is megismerkedtek egymással. Találkozásukat néhány fotó is dokumentálja.¹⁹ Nelly Vucetich ígéretének megfelelően az ünnepelt magyar író és családját március 30-a és április 7-e között kalauzolta és segítette. Neki köszönhetően Babitsék olaszországi útja kényelmesebbé vált.²⁰ Részt vett, valamint közvetített a Babits és Aldo Garzanti között folyó milánói tárgyalásokon (4. számú dokumentum).

Babitsék eredetileg nem szándékoztak hosszabban időzni Milánóban. San Remóból egyenesen a Svájcban élő kedves barát, Szilasi Vilmos²¹ meghívására Brissagóba készültek. Babits elutazásuk előtt, 1940. március 24-én kelt levelében írta Szilasi Vilmosnak és feleségének: „Nagyon szeretnénk titeket is meglátogatni. Talán ezúttal sikerülhet. [...] Milyen jó lenne, ha le tudnátok jönni San Remóba ti is! Vagy írjátok meg, hol és mikor találkozhatnánk? Elsején túl már szabadok vagyunk.”²² 1940. március 27-én kelt válaszában Szilasi Vilmos nagy örömmel és szeretettel ismétli meg a meghívást: „Mindenestre elsején várunk ide, s reméljük, hogy az időt, ami rendelkezésükre áll, itt töltitek. – Hála Isten, hogy megint egyszer együtt lehetünk.”²³ Miután azonban Nelly Vucetichtől értesültek a tanulmánykötet olasz kiadása körüli bonyodalmakról, Török Sophie telefonon,²⁴ majd rövid levélben elhalasztotta jövetelük időpontját, „egyenesen Milánóba megyünk, ahol M-nak dolga van a kiadóval... Szombaton d. u. 6.40-kor szeretnénk Pallanzába érni (ha csak dolgainkban valami váratlan akadály nem támad, ebben az esetben talán csak hétfőn délután jövünk, de akkor sürgönyözünk).”²⁵ Szándékukat így megmászva, a Garzanti Kiadóval való tárgyalás okából pár napos kitérőt tettek Milánóba. Április 5-én, pénteken reggel olaszországi segítőkjükkal, a tanulmánykötet megjelenítésében ugyancsak érdekelt Nelly Vucetichcsel együtt Milánóba utaztak, s még aznap este találkoztak Garzantival.²⁶ Babitsék április 5–7-e között a Hotel Ambasciatoriban

¹⁸ Uo.

¹⁹ *Külön tér külön idő... Babits Mihály fényképei (Ikonográfia)*, összeáll. W. SOMOGYI Ágnes, Bp., 1983, 587, 588. tételek; TÖRÖK, i. m., 100; LOVAS Csilla, *Babits Mihály fényképei a székszárdi emlékház gyűjteményében*, Új Dunatáj, 2000, 3. sz., műmelléklet.

²⁰ TÖRÖK, i. m., 100–102.

²¹ Szilasi Vilmos (1889–1966) filozófus. Babits ifjúkori barátja. Az első világháborút követően a freiburgi filozófiai intézet munkatársa. 1933-ban Svájcba emigrál.

²² GÁL, i. m., 129. tétel.

²³ GÁL, i. m., 130. tétel.

²⁴ GÁL, i. m., 131. tétel.

²⁵ GÁL, i. m., 132. tétel.

²⁶ TÖRÖK, i. m., 102.

foglaltak szobát.²⁷ A szombaton délelőtt Garzantinál²⁸ tartott tárgyaláson beszélhették meg a Babits-tanulmánykötet kiadása kapcsán fölmerült problémákat, illetve szóba kerülhetett talán más műve(i)²⁹ megjelentetésének szándéka is. A megbeszélés hivatalosan ekkor még nem záródhatott le, a szerződés aláírását elhalaszthatták. Ezt követően írhatta a hotel cégjelzéses papírára Vucetich a következő sorokat: „Kedves főszerkesztő Úr, úgy intéztem el a szerződés ügyét, hogy visszatértek Garzanti titkára idején a Hotelbe, hogy ne kelljen sehová sem elfáradnia” (4. számú dokumentum). Babits Mihály egészségi állapota olaszországi tartózkodásának végére megromlott. Hazajövetelüket követően már Budapestről, a János Szanatóriumból írta a nagyon beteg költő Szilasiéknak: „az utazás fáradalmai végképp letörtek; kábultan és támoilyogva intéztem el milánói ügyemet.”³⁰ A szerződés nem jött létre, mivel Babits nem járult hozzá az európai humanista értékeket képviselő személyek kihúzásához, *Az európai irodalom története* című tanulmánykötete megcenzúrázásához. Említést érdemel ugyanakkor, hogy az 1941-ben kiadott Termini olasz–magyar különszáma rövid részletet közölt Silvino Gigante fordításában Babits Mihály *Az európai irodalom története* tanulmánykötetéből. A *La „Vita nuova”* fejezetben szerepel a fasiszta cenzúra által tiltott – a milánói Garzanti Kiadónál éppen ezért letiltott – személyek egyike, Freud neve: „Beatrice è un amore giovanile; simile a quelli nei quali gli psicologi alla Freud vogliono vedere la radici intime di ogni grande arte... E’ tutto un nuovo mondo sentimentale che s’apre davanti al fanciullo novenne.”³¹ Garzanti és Vucetich a megghiúsult szerződéskötés ellenére készségesen segített az utazás fáradalmaitól és betegsége elhatalmasodásától teljesen kimerült és legyengült Babits. Április 7-én, vasárnap délután Garzanti a fordítónő kíséretében autón, Pallanzán át a svájci határig³² vitte a rossz fizikai állapotban lévő beteg költőt és családját. Babits egészségi állapota svájci tartózkodása alatt tovább romlott. Belázosodott. Locarnóban orvosi beavatkozásra, kanülcsereére volt szüksége. Április 19-i hazatérésüket követően a János Szanatóriumba vitték sugárterápiára.

Babits Mihály elhatalmasodó betegsége, majd halála s a háborús politikai viszonyok lehetetlenné tették, hogy *Az európai irodalom története* már elkészült olasz fordítása megjelenjen. Nem kedvezett a kiadás ügyének a második világháború utáni Magyarországon bekövetkezett irodalompolitikai változás sem. Az 1947-es esztendő követően Babits Mihályt ideológiai okokból a hatalom kizárta az irodalmi életből. Irodalmi munkásságának teljes föltárása, majd az eredményeknek folyamatos közzététele az utóbbi

²⁷ OSZK Kézirattár, Fond III/1863/21.

²⁸ TÖRÖK, i. m., 102.

²⁹ Garzantinak szándékában állhatott Babits-verseskötetet is megjelentetni. Gino Sirola (1885–1947) fiumei tanár és műfordító 1940 márciusából fennmaradt utolsó levelében említette Babitsnak, hogy egykori egyetemi társa, Aldo Garzanti Milánóból érdeklődik a költő verseskötetének esetleges kiadása ügyében. FRIED Ilona, *Emlékek városa, Fiume*, Bp., 2001, 226.

³⁰ GÁL, i. m., 133. tétel.

³¹ Termini, i. m., 1205.

³² TÖRÖK, i. m., 102.

évtizedben következett be. E tudományos föltáró munkának volt részese Melczer Tibor³³ is, aki ismerte és kutatta Babits olaszországi kapcsolatait. Kereste a Babits-tanulmány olasz fordításának elkallódott kéziratát. Nem tudhatott az Országos Széchényi Könyvtár Irattárában őrzött kísérőlevél tartalmáról. Figyelme a kéziratári dokumentum alapján a milánói kiadó felé fordult. Kutatásának eredményeképpen derült ki, hogy a milánói Garzanti Kiadó, ahol sejtette a kézirat példányát több más Babitstól származó illetve az íróval kapcsolatos dokumentummal együtt, leégett a várost ért 1943-as bombázást követően.³⁴

Több mint hatvan évvel a tervezett megjelenés után, 2004-ben Rómában a Carocci Kiadó és a Római Egyetem közös kiadásában, Sárközy Péter bevezetőjével, tanítványának, Matteo Masininek a fordításában megjelent Babits Mihály *Az európai irodalom története* olasz nyelvű kiadása.

A Babits-kutatás számára azonban továbbra is megoldatlan feladat maradt Nelly Vucetich hagyatékának földerítése. Ki nem adott fordítás-kéziratainak, valamint a 20. századi magyar irodalmi élet képviselőivel – közöttük Babits Mihállyal – folytatott levelezésének föl kutatása.

*1. A Magyar Külügyminisztérium kísérőlevele
Budapest, 1950. április 19.*

Ügyiratszám:
03625/biz/50
Előadó:
Tömpe Istvánné
Budapest, 1950. ápr. 19.

Magyar Külügyminisztérium
Tájékoztatási Főosztály
Budapest, II. Mónus Illés-rakpart 47.
Távbeszélő: 350–100
Címzett: M. Nemzeti Múzeum Országos
Széchényi Könyvtára
Dr. Varjas Béla főigazgató úrnak
Budapest,
VIII. Múzeum krt. 14.

Tárgy: A mussolini fasizmus cenzúrája
Babits: Az európai irodalom története c.
műve előtt.
Hiv. sz.: –
Mell.: –

1940 elején Nelly Vucetich lefordította olaszra Babits Mihály *Az európai irodalom története* c. munkáját. Babits könyvét a milánói Garzanti Könyvkiadó kötötte le. Római

³³ Melczer Tibor (1945–2001) az Országos Széchényi Könyvtár tudományos főmunkatársa. A Babits Mihály kritikai kiadás munkálatainak részese.

³⁴ Sárközy Péter szíves szóbeli közlése alapján.

követségünk felterjesztette azt a levelet, amelyet a Garzanti Könyvkiadó írt Nelly Vucetichnek, közölve benne a fasiszta Ministero della Cultura Popolare döntését, miszerint a „razza ebrea”-ból származó írók, mint Heine, Freud, Thomas Mann kihagyandók a megjelenendő irodalomtörténetből. Tolnai Gábor római követ tudomása szerint ezek után Babits Mihály nem járult hozzá könyve olasz nyelven való megjelenéséhez. A kézirat máig is kiszedetlen állapotban van.

Említett levelet eredetiben mellékelten megküldöm.

A miniszter rendeletére:

Pulay s. k.

Sajtó- és Kulturális osztály
h. vezetője.

OSZK Irattár 338/1950

*2. Aldo Garzanti levele Nelly Vucetichhez
Milánó, 1940. március 6.*

ALDO GARZANTI EDITORE

Società Anonima – Sede in MILANO – Cap. L. 6.475.000 versato
MILANO Via Palermo 10

6 Marzo 1940 XVIII

Signora
NELLY VUCETICH
Via di villa Ruffo 31
ROMA

Gentile Signora,

riteniamo opportuno informarVi che il Ministero della Cultura Popolare con una sua lettera in data 2 corr. ci ha comunicato quanto segue:

„La Case Editrice Garzanti ha rimesso in preventivo esame l’originale ungherese dell’opera di Mihály Babits dal titolo »Az európai irodalom története«, edizione Nyugat, Budapest.

Questo Ministero, esaminata l’opera, autorizza in linea di massima la traduzione ma si riserva di riesaminare le bozze della traduzione italiana.

Nel contempo si fa presente che nell’opera sono citati parecchi autori di razza ebrea come Heine, Freud, Mann ed altri. Tali nomi dovranno essere stralciati.”

In considerazione di ciò sarebbe bene, gentile Signora, che, terminata la traduzione dell’opera in questione, Voi sottoponestе la Vostra versione alle competenti autorità allo scopo di evitare inutili rifacimenti o notevoli soppressioni nelle bozze.

Con l'occasione, per darVi modo di iniziare subito il Vostro lavoro, Vi inviamo una copia di AZ EUROPAI IRODALOM TÖRTENETE, Ci è grata l'occasione per salutarVi con la più deferente cordialità.

S. A. ALDO GARZANTI-EDITORE
SEGRETERIA

OSZK Kézirattár, Levelestár

3. *Nelly Vucetich levele Babits Mihálynak*
*San Gimignano, 1940. március 25.*³⁵

S. Gimignano 1940
Húsvét

Mélyen tisztelt főszerkesztő Úr és kedves Író!

Isten hozta mindhármat Olaszföldön. Szerettem volna mindjárt megérkezésükkor üdvözölni, de sajnos nem tudtam ennek dátumát.

Kérem szíveskedjenek értesíteni engem, hogy jönnek-e Rómába vagy ha nem meddig maradnak San Remóban. Nemcsak arról van szó mennyire szeretném mindkettőjüket üdvözölni, hanem most, hogy itt vannak talán könnyebben menne műveiknek elhelyezése, melyek felől már olyan régen tárgyalok. Kérnék tehát azonnali választ Rómába (via di villa Ruffo 31).

Nagyon köszönöm a fényképeket, amelyek azonban késve érkeztek a Meridiano számára. Majd más lapokba jók lesznek.

Nagyon boldog olasz húsvéti ünnepeket kívánok, azon a földön, ahol mindenki szeretettel fogadja

igaz hívők

Nelly Vucetich

Kérnék szépen pontos programot római utjakról. Mindenben szívesen rendelkezésükre állok.

Címzés: Mihály Babits
e Signora
presso *Albergo Bellevue*³⁶
Comitato Premio S. Remo
(cum preghiera receipt!)
San Remo

OSZK Kézirattár, Fond III/1366

³⁵ A postai bélyegző dátuma alapján.

³⁶ Vékonyabb tollal utóbb írták rá.

4. Nelly Vucetich levele Babits Mihálynak
Milano, 1940. április 6.

Albergo Ambasciatori

Milano

SOCIETÀ ANONIMA

DIR. GEN.: COMM. RAG. E. COLNAGHI

Milano,

Galleria Del Corso, 3

(CORSO VITTORIO EMANUELE)

Kedves főszerkesztő Úr,

úgy intéztem el a szerződés ügyét, hogy visszatértek Garzanti titkára idején a Hotelbe, hogy ne kelljen sehova sem elfáradnia.

Még előbb minden komoly író ismerősömtől megkérdeztem (persze nevek említése nélkül) milyenek találják a feltételeket, s ők azt állítják, hogy nagyon jó. Garzanti azt szeretné, ha opciót tetszene adni az összes művei kiadásának jogára.

Fatális, hogy még mindig ezzel a dologgal kell háborgatnom, amikor már úgy unja, de remélem ezzel az ügy be is van fejezve.

Nem akartam elmenni, amíg nem látom a szerződést és láttam, hogy az előleget csak a minisztériumi engedély után akarja adni. Azért, ha így nem akarja vagy bármi más baj van, tessék hozzám fordulni azonnal.

Várom a könyveket, minél hamarabb kapom meg, annál gyorsabban kerül a sor a kiadásra.

Még egyet: a kiadó azt állítja nincs szükség az azonnali kiadás, meg a ristampa megjelölésre, mert az éppen az ő érdeke.

Dr. Cavallotti, a titkára aki idején derék egyenes jellemű ember, tessék vele beszélni ha valami nem megy.

Végül engedje meg, hogy még egyszer üdvözljem Olaszföldön, nagyon boldog vagyok, hogy személyesen is megismerkedhettem és köszönöm a magával és kedves családjával eltöltött szép percek.

Kiváló tisztelettel és sok jó kívánsággal üdvözli kész híve

Nelly Vucetich

A sürgönyt elküldték, csak visszatért mint „ismeretlen.”³⁷

OSZK Kézirattár, Fond III/1367

³⁷ Babitsék ígéretüknek megfelelően Szilasiéknak sürgönyöztethettek, ami azonban, miként Vucetich leveleiben említette, „visszatért, mint ismeretlen.” Török Sophie bejegyzéséből (TÖRÖK, *i. m.*, 102) tudjuk, hogy április 6-án, szombaton a Garzantinál lefolytatott délelőtti tárgyalást követően Babits és családja Kristóf Irén-nel (Török Sophie egykori kolléganője, utóbb barátnője, ekkor a milánói magyar konzulátus munkatársa) együtt ebédelt, majd ezt követően vásárolni mentek. Ez időszak alatt kereshette a Hotel Ambasciatoriban Nelly Vucetich az író, hogy tájékoztassa őt a szerződés ügyében tett intézkedéseiről, valamint a „visszatért” sürgönyről. Mivel személyesen nem találta Babitsékát a szállodában, ekkor vethette a hotel hivatalos levélpapírjára a fenti sorokat.